

WERKINGSVERSLAG • 2013–2014

WERKINGS
VERSLAG

2013–2014

Prinsstraat 14
BE-2000 Antwerpen

Telefoon: +32(0)3 265 49 60
Fax: +32(0)3 707 09 31

BTW: BE 478.834.659
IBAN: BE25 7350 0583 9182
SWIFT: KREDBEBB

www.ucsia.org

Inhoud	6	1 ORGANISATIE & HISTORIEK
	7	UCSIA
	8	Algemene Vergadering Raad van Bestuur
	9	Academische Raad Directiecomité Team
	10	2 PROJECTEN
	11	Zomerschool
		<i>Maatschappelijke, politieke en religieuze verandering en pluraliteit</i>
		<i>Het onderzoekskader voor religie en cultuur in een geglobaliseerde wereld</i>
	12	Scribani-netwerk
		<i>Gemeenschappen van solidariteit Rechtvaardige energietransitie</i>
	13	Internationale academische workshops
		<i>Jeugd 2.0 Europese jongeren en politiek engagement</i>
	14	<i>Opvoeding, veranderende waarden en de school Jongerenculturen</i>
	15	<i>Nieuwe vormen van relaties, gezin en ouderschap Hoe objectief kunnen rechters zijn?</i>
	16	<i>Psychische kwetsbaarheid in context Collectieve besluitvorming over complexe problemen</i>
	17	Lezingenreeksen
	17	Lezingen over theologie en kerk Pastoraal en Kerk
		<i>Gesprekken rond het levenseinde Interreligieuze pastorale zorg</i>
	18	Overige projecten
		<i>Wetenschappers blikken vooruit Waartoe voeden we op?</i>
	19	<i>Pluraliteit en meerstemmigheid tussen en binnen religies Transcendentie in het spanningsveld tussen moderniteit en religie</i>
	20	<i>Studiedag alumni sj-colleges Genocide</i>
	21	<i>Pistoletto De visionaire ervaring in de kunst</i>
	23	3 LEERSTOELEN
	23	UCSIA-leerstoel aan de Universiteit Antwerpen
	24	Leerstoel Jef Van Gerwen sj
	25	Leerstoel UCSIA-IJS/UA · joods-christelijke verhoudingen
	27	4 PUBLICATIES
	27	5 TERUGBLIK & SYNTHESE
	34	* BIJLAGEN
	35	Bijlage 1: Leden van het Scribani-netwerk
	36	Bijlage 2: Academische gastsprekers 2013 en 2014
	42	Bijlage 3: Academisch netwerk 2013–2014

1

ORGANISATIE

&

HISTORIEK

UCSIA zet de jezuïtische traditie verder van betrokkenheid in universitair onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening in Vlaanderen en in de Antwerpse regio.

De missie van UCSIA kadert in de ignatiaanse spiritualiteit. De 35ste Algemene Congregatie van de jezuïetenorde omschrijft deze zending als 'de dienst van het geloof dat gerechtigheid bevordert

door middel van de inter-religieuze dialoog en een creatieve betrokkenheid bij de cultuur'. Het 'intellectueel apostolaat' brengt jezuïeten op de plaatsen waar uitmuntend wetenschappelijk onderzoek wordt verricht om ertoe bij te dragen en uit te leren. UCSIA is een vereniging zonder winstoogmerk. De algemene vergadering bestaat uit maximaal 36 leden, waarvan één derde

gemandateerden door de Sociëteit van Jezus, één derde gecoöpteerden uit de Antwerpse universitaire gemeenschap en één derde extern gecoöpteerden (de Kerk, onderwijs, pers, vakbonden en werkgevers, NGO's, enz.).

De algemene vergadering bepaalt de strategische lijnen en ziet toe op het beleid. De raad van bestuur vertaalt de strategische lijnen en besluiten van de algemene vergadering in een concreet beleidsplan, ziet toe op de uitvoering ervan en beslist over belangrijke operationele aangelegenheden zoals mijlpalen van projecten (concept, aanvang, budget, eindevaluatie) of externe verbintenissen. De academische raad draagt als adviesorgaan bij tot de hoogstaande academische kwaliteit van de projecten. Het UCSIA-team van medewerkers en verantwoordelijken stelt initiatieven voor en voert ze uit.

Het doel van de vereniging is, in het perspectief van een christelijke levensbeschouwing in een geest van openheid en verdraagzaamheid, samen met de leden van de Sociëteit van Jezus en de leden van de Antwerpse universitaire gemeenschap, een hoogstaand internationaal multidisciplinair forum te bieden dat academische reflectie, vorming en dienstverlening ondersteunt en stimuleert over thema's die bijzondere gestalte geven aan de christelijke levensvisie om aldus dienstig te zijn aan het geloof en bij te dragen tot een meer rechtvaardige samenleving. Artikel 3 - Statuten

HISTORIEK ¶ In 1852 stichtten de paters van de Sociëteit van Jezus in de Belgische havenstad Antwerpen een instituut voor handelsonderwijs. Hieruit groeide één van de eerste 'business schools' in Europa die universitaire diploma's toekende. Geleidelijk aan verbreedde de Sint-Ignatius Handelshogeschool haar activiteiten met een Faculteit Letteren en Wijsbegeerte (inclusief

Rechten) en een Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen.

Op het einde van de jaren zestig verwierf de handelshogeschool het wettelijk statuut van universiteit en bij die gelegenheid werd haar naam omgevormd in Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen (UFSIA). De nieuwe universiteit kende officiële diploma's toe in de Toegepaste Economische Wetenschappen,

Letteren en Wijsbegeerte, Rechten en Politieke en Sociale Wetenschappen.

Vanaf het begin van de jaren 1970 was UFSIA één van de partners in de confederale Universiteit Antwerpen, samen met twee openbare instellingen: het Rijksuniversitair Centrum Antwerpen (RUCA) en de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA). Het decreet van 4 april 2003 richtte de Universiteit Antwerpen op, waarin deze drie instellingen werden samengesmolten tot één nieuwe instelling met als opdrachten universitair onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening.

De vzw UCSIA werd opgericht in de zomer van 2002 en was een half jaar later operationeel. In 2013 vierde UCSIA zijn eerste decennium.

Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering is als volgt samengesteld:

voor de sociëteit van Jezus:

Jacques Haers sj, professor theologie en diensthofd Universitaire Parochie KU Leuven
Kristien Justaert, postdoctoraal onderzoeker KU Leuven
Eduard Kimman sj, professor ethiek Radboud Universiteit Nijmegen
Jan Koenot sj, jezuïet
Özcan Ohidir, decaan faculteit Islamitische Theologie Universiteit Rotterdam
Guy Vanheeswijck, professor filosofie Universiteit Antwerpen
Ludwig Van Heucke sj, missieprocuur
Cecilia Vanneste, verantwoordelijke Ignatiaans Apostolisch Netwerk
Johan Verschueren sj, provinciaal van de Vlaamse jezuïeten

voor de Antwerpse universitaire gemeenschap:

Bea Cantillon, professor sociologie Universiteit Antwerpen
Helma De Smedt, emeritus professor geschiedenis Universiteit Antwerpen
Veerle Hendrickx, algemeen directeur Karel de Grote-Hogeschool
Willem Lemmens, professor ethiek en wijsbegeerte Universiteit Antwerpen
Johan Meeusen, professor recht en vicerector Universiteit Antwerpen
Carl Reyns, emeritus professor accountancy en erector UFSIA
Christiane Timmerman, directeur CeMIS/Universiteit Antwerpen
Johan Vanhoutte sj, Pastorale Dienst Universiteit Antwerpen
Gerlinde Verbist, dr. assistent Universiteit Antwerpen

externe leden:

Lieven Boeve, directeur-generaal VSKO
Mgr. Johan Bonny, bisschop van Antwerpen
Alain de Crombrughe, professor economie Universiteit van Namen
Etienne De Jonghe, eresecretaris-generaal Pax Christi International
Geert De Kerpel, hoofdredacteur Tertio
Mia De Schamphelaere, eresenator
Jan De Volder, politiek redacteur Tertio
Maddie Geerts, erenationaalsecretaris ACV
Philippe Michiels, voorzitter raad van bestuur Thomas More Antwerpen
Peter Vande Vyvere, CCV-Gent
Mieke Van Hecke, eredirecteur-generaal VSKO (voorzitter)

Het mandaat van de volgende leden bereikte een einde: Frans Crols, Loïc De Cannière, Pierre Devos sj, Peter Knapen, Frank Lambert, Jan Peters sj, Hugo Roeffaers sj en emeritus prof. dr. Jean Van Houtte. De Algemene Vergadering dankt de uittredende leden voor hun toewijding en inzet en in het bijzonder prof. Van Houtte die als voorzitter van de Algemene Vergadering de uitbouw van UCSIA mee bepaalde vanaf de start in 2003. De Algemene Vergadering verkoos mevrouw Mieke Van Hecke als voorzitter.

Raad van Bestuur

Alex Vanneste, emeritus professor Universiteit Antwerpen · afgevaardigd bestuurder
Luc Braeckmans, academisch directeur
Martin Decancq, financieel beheerder Universiteit Antwerpen
Carl Reynolds, emeritus professor accountancy Universiteit Antwerpen en erector UFSIA
Nicolas Standaert sj, professor sinologie KU Leuven
Christiane Timmerman, directeur CeMIS/Universiteit Antwerpen
Geert Vanhaverbeke, administratief verantwoordelijke

De Raad van Bestuur richtte in zijn schoot een **Beleggingscommissie** op met adviserende bevoegdheid, met als leden Martin Decancq en Carl Reynolds (voorzitter van de Beleggingscommissie). De afgevaardigd bestuurder en de administratief verantwoordelijke kunnen de bijeenkomsten bijwonen.

Academische Raad

De Academische Raad wordt in de loop van 2015 opnieuw samengesteld.

Directiecomité

Luc Braeckmans, academisch directeur · voorzitter van het directiecomité
Barbara Segart, wetenschappelijk coördinator
Sara Mels, wetenschappelijk medewerker
Geert Vanhaverbeke, administratief verantwoordelijke

Team

Prof. dr. Luc Braeckmans, academisch directeur
Marijke Celis, secretariaat, administratie en financiën
Sara Mels, wetenschappelijk medewerker
Barbara Segart, wetenschappelijk coördinator
Geert Vanhaverbeke, administratief verantwoordelijke
Christel Van Wouterghem, publicaties en administratie

In augustus 2014 nam **prof. dr. Jacques Haers sj** ontslag als academisch directeur om aan de KU Leuven de leiding van de Universitaire Parochie op te nemen, naast zijn opdrachten voor de faculteit theologie. De Algemene Vergadering, de Raad van Bestuur en de medewerkers drukten hun dank en waardering uit voor zijn bijdrage tot de uitbouw en werking van UCSIA van 2011 tot 2014.

2

PROJECTEN

Zomerschool 2013

Maatschappelijke, politieke en religieuze verandering en pluraliteit

De negende editie van de zomerschool over religie, cultuur en samenleving vond plaats van 25 augustus tot 1 september 2013 met publieke lezingen door prof. dr. José Casanova op 27 augustus en prof. dr. Louise Ryan op 29 augustus.

Dertig jonge onderzoekers van rond de wereld presenteerden hun onderzoek over religie, cultuur en samenleving aan elkaar en aan een selecte groep van internationaal gereputeerde wetenschappers. De lessen en de intensieve onderlinge uitwisseling scherpten hun vaardigheden aan en verleenden hen inzicht in onderzoeksmethodes en theoretische kaders uit andere wetenschappelijke disciplines.

De editie 2013 zoomde in op de wisselwerking tussen veranderingen in politiek, maatschappij en religie met oog voor pluraliteit binnen en tussen religies. De godsdienstsocioloog José Casanova vergeleek de secularisering in Europa met de ontwikkelingen in de Verenigde Staten, China en India. Elk van deze landen bracht het religieuze met het seculiere samen volgens zijn eigen patroon. Daardoor verloopt de secularisering er ook minder homogeen dan in Europa.

De sociologe Louise Ryan confronteerde de jonge wetenschappers die religie, identiteit, gender en etniciteit onderzoeken met hun eigen methodologische en ethische uitgangspunten. Zij analyseerde hoe en in welke mate jonge moslims en ingeweken katholieken in het Verenigd Koninkrijk zich een eigen religieuze, etnische en linguïstische identiteit aanmeten in wisselwerking met geloofsgenoten elders en al dan niet beïnvloed door hun kerk.

2014

Het onderzoekskader voor religie en cultuur in een geglobaliseerde wereld

De tiende editie van de zomerschool over religie, cultuur en samenleving vond plaats van 3 tot 5 september 2014 met een lezing over 'diep pluralisme' door prof. dr. Robert Hefner op 3 september.

Een 15-tal postdoctorale onderzoekers – alumni geselecteerd uit de voorbije drie edities – wisselden van gedachten over een gemeenschappelijk kader waarmee wetenschappers vanuit zeer verschillende disciplines zoals antropologie, literatuur, geschiedenis of Afrikaanse studies, concrete manifestaties van religie en cultuur in een geglobaliseerde wereld kunnen onderzoeken. Hoe verhoudt de beleefde religieuze praktijk zich tot religieuze autoriteit en instituten? Hoe veranderen religies onder invloed van de moderniteit? Welke kwalitatieve methodes en cijfergegevens zijn er beschikbaar en welke nieuwe theorieën worden er gevormd?

Westerse wetenschappers zien een niet te stoppen moderniteit en secularisering aan het werk: waar ook ter wereld zou religie geleidelijk aan, maar onomkeerbaar, uit het publieke leven verdwijnen en louter als privéaangelegenheid overblijven. Maar buiten Europa verdwijnt religie als instituut en traditie niet naar de achtergrond. Migratie en mobiliteit maken de uitdaging groter om samen te leven in maatschappijen met zeer grote etnische en religieuze verschillen. Pluralisme en multiculturaliteit maken nieuwe modellen noodzakelijk voor democratisch samenleven en besturen, een nieuwe levensstijl en een nieuwe ethiek van de openbare ruimte.

Prof. Hefner stelt 'diep pluralisme' vast in plaats van secularisering. Hij getuigt dat de UCSIA-zomercursus uitgroeide tot een toonaangevend forum waar wetenschappers zoals antropologen, godsdienstsociologen, politicologen, economen of genderdeskundigen samenwerken aan een beter wetenschappelijk begrip van religie als relevant maatschappelijk fenomeen.

Scribani-netwerk

Op initiatief van Mark Rotsaert sj en UCSIA vormen 17 Europese centra voor wetenschappelijk onderzoek en/of sociale actie die met de jezuïeten verbonden zijn, een netwerk. Het onderzoekt maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen in Europa vanuit een oogpunt van rechtvaardigheid en solidariteit. Een tweemaaljaarlijks congres bij één van de partners wisselt af met een tweemaaljaarlijkse workshop aan de Universiteit Antwerpen.

2013

Gemeenschappen van solidariteit

Op 20 september 2013 vond in Antwerpen de vierde Scribani-workshop plaats met een publieke lezing door prof. dr. Michael Reder op 19 september.

De workshop evalueerde het voorbije Scribani-congres over detentiebeleid (Dublin, 2012) en bereidde de volgende conferentie voor over energietransitie (Parijs, 2014). Beide gaan na hoe gemeenschappen concreet solidair kunnen zijn met armen en mensen aan de marge van de samenleving. Michael Reder betoogde dat de morele waarde van rechtvaardigheid ons niet alleen naar een zeer abstracte opvatting van het wereldwijde 'common good' mag leiden, met universele rechtsregels en een aan de overheid gedelegeerde herverdeling. Solidariteit moet ook in cultureel diverse lokale gemeenschappen vorm aannemen en beleefd worden. Bea Cantillon stelde vast dat nationale instellingen en systemen het steeds moeilijker hebben om hun doelstelling te verwezenlijken van herverdeling en strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Toch moeten we juist op dit moment procedures bedenken die leiden tot internationale samenwerking op dit vlak, in de eerste plaats binnen de Europese Unie. Stephan Parmentier verdedigde het concept van restauratieve rechtsbedeling die aan de gemeenschap een rol geeft tussen slachtoffer en dader.

2014

Rechtvaardige energietransitie?

Het Centre de recherche et d'action sociales (CERAS), een Franse partner van het Scribani-netwerk, organiseerde van 5 tot 7 september 2014 in Parijs de 5de Scribani-conferentie.

De conferentie maakte duidelijk dat duurzame ontwikkeling niet zomaar in een reeks technische ingrepen en financieel-economische beleidsmaatregelen voor schone technologie kan worden vertaald. Een haalbare en duurzame energietransitie kan niet voorbijgaan aan de uitdagingen op het vlak van sociale rechtvaardigheid. Omwille van de hoge werkloosheid en overheidsschuld nemen veel regeringen geen ingrijpende maatregelen voor energietransitie. Maar stilzitten biedt geen uitweg. Onoordeelkundige ingrepen in vraag en aanbod kunnen nieuwe ongelijkheden in het leven roepen, bijvoorbeeld wanneer subsidies voor zonnepanelen betaald worden door hogere elektriciteitsprijzen voor gebruikers die zich de investering niet kunnen veroorloven. Hoe kan men, zowel regionaal, nationaal als Europees, de energiebevoorrading voor iedereen verzekeren? Welke collectieve actie is hiervoor nodig en wat kunnen bedrijven of middenveld doen? Welke culturele veranderingen zijn er nodig? Workshops gingen nader in op huisvesting, transport, ruimtelijke planning, democratie en politiek, prijsvorming, fiscale hervorming en de spanning tussen nationale en Europese maatregelen.

Internationale academische workshops

UCSIA brengt senior onderzoekers en jonge (post)doctorandi bijeen in workshops om gedurende twee dagen onderzoeksresultaten en inzichten vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines uit te wisselen over maatschappelijk relevante vraagstukken, met oog voor levensbeschouwing en religie.

2013

Jeugd 2.0

Vond plaats van 20 tot 23 maart 2013 in samenwerking met onderzoeksgroepen van de Universiteit Antwerpen, de Universiteit Gent, de Vrije Universiteit Brussel en de KU Leuven. Prof. dr. Jochen Peter en prof. dr. Ola Erstad verzorgden een publieke lezing.

Door de alomtegenwoordige sociale media kunnen jongeren hun ideeën uiten en delen, zichzelf voorstellen, socialiseren met andere jongeren en netwerken weven. Online platformen dragen bij tot de zelf(h)erkenning van jongeren, ze helpen om autonomie te verwerven en vergroten hun sociaal kapitaal. Maar jongeren komen er ook in aanraking met nieuwe, soms agressieve vormen van marketing en ontspanning. Hoe kunnen ouders, scholen en beleid de sociale media inzetten om jongeren te begeleiden en op te voeden? Kan men jongeren beter geletterd maken in het gebruik van sociale media? Zijn online advies en begeleiding bruikbare nieuwe middelen? Hoe leer je jongeren omgaan met de risico's van het gebruik van sociale media en is privacy in dit geval een ijdel begrip? Maken commerciële belangen de sociale media minder sociaal dan ze lijken?

Jochen Peter en Ola Erstad lanceerden deze nieuwe onderzoeksvragen met speciale aandacht voor de invloed van sociale media op identiteitsontwikkeling en het zelfbeeld van jongeren en sociale media als gereedschap voor formeel en informeel leren.

Het aantal deelnemers aan de workshop werd uitzonderlijk verruimd tot boven de 100 ... die zelf intensief gebruik maakten van sociale media zoals Twitter!

2013

Europese jongeren en politiek engagement

Vond plaats van 15 tot 17 mei 2013 in samenwerking met prof. dr. Peter Thijssen, dr. Jessy Siongers, prof. dr. Jeroen Van Laer en prof. dr. Dimokritos Kavadias. Prof. dr. Constance Flanagan gaf een lezing op 15 mei.

Met deze workshop stelde UCSIA zich de vraag op welke manier de jongere generatie vandaag zin geeft aan sociale trends en problemen en op welke manier jongeren invloed trachten uit te oefenen op het politieke leven. Taant hun politiek engagement of verandert het politiek systeem waaraan ze deelnemen? De workshop verkende vier invalshoeken:

- welke waarden inspireren en motiveren jongeren om zich maatschappelijk en politiek te engageren?
- sluiten nieuwe, niet-institutionele vormen van participatie beter aan bij de denk- en leefwereld van jongeren?
- hoe bepalen de context en de opgedane vaardigheden het jongerenengagement?
- welke impact en invloed gaan ervan uit?

Onderzoekers in de Verenigde Staten vragen zich af of jongeren tegenwoordig minder politiek actief zijn ('decline'), dan wel op een andere manier hun engagement trachten te uiten ('shift'). De workshop probeerde een 'Europees' antwoord te formuleren en kwam tot het besluit dat deze tweedeling het maatschappelijke en politieke engagement van jongeren niet afdoende beschrijft. Nieuwe onderzoekskaders zijn nodig. Constance Flanagan concludeerde uit empirisch onderzoek dat jongeren hun politieke ideeën over democratie, ongelijkheid, collectieve actie ontwikkelen in kleinschalige politieke arena's zoals scholen, buurtverenigingen of families waar ze leren samenwerken, standpunten bepalen en onderhandelen.

Internationale academische workshops

2013

Opvoeding, veranderende waarden en de school

Vond plaats van 20 tot 22 november 2013. Het Centrum voor Migratie en Interculturele Studies van de Universiteit Antwerpen werkte mee bij de voorbereiding en organiseerde een pre-conferentie over het schoolsucces van jonge migranten. Prof. dr. Gill Crozier gaf een publieke lezing.

De workshop en de publieke lezing onderzochten of het onderwijs in de eerste plaats gangbare maatschappelijke waarden behoedt en bewaart, dan wel of de school een platform kan zijn dat nieuwe waarden verkent. Waarden worden niet meer even rechttoe-rechtaan overgedragen zoals misschien ooit het geval was; we spreken in deze context misschien beter over uitwisseling van waarden in plaats van over waardeoverdracht.

De familie, school, leeftijdsgenoten en de buurt zijn allemaal belangrijke contexten waarin jongeren zich ontwikkelen tot volwassenen. In de klas wordt de jongere dus geconfronteerd met verschillende sets van waarden die soms gelijklopen, soms botsen. De school staat bijgevolg voor de uitdaging van de pluraliteit aan waarden. Hoe spelen het gezin, leeftijdsgenoten, de schoolstructuur en de buurt een rol in de waardeontwikkeling, het gedrag en de schoolprestaties van jonge mensen?

Gill Crozier analyseerde hoe school, ouders en gezin omgaan met de toegenomen etnische en maatschappelijke verscheidenheid, marginalisering en uitsluiting in steden.

2013

Jongerenculturen

Vond plaats van 4 tot 6 december 2013 in samenwerking met prof. dr. Alexander Dhoest, prof. dr. Steven Malliet en prof. Leonor Wiesbauer. Op 4 december confronteerde prof. dr. Annick Schramme een panel bestaande uit prof. dr. Miranda Campbell en actoren uit de Antwerpse kunstenscene omkaderd door een 'urban dance performance', met de inzichten over jongerenculturen.

Jongerenculturen worden vandaag niet meer eenvoudigweg als tegenculturen van verzet bekeken. De zoektocht van jongeren naar identiteit en de culturen die ze ineenknutselen, leiden tot creatieve uitingen, kunst en creatief stedelijk ondernemerschap met nieuwe vormen van arbeidsdeling. Waartegen verzetten jongeren zich vandaag nog? Verruimen internet en sociale media hun blikveld en engagement van hun lokale stedelijke omgeving naar de hele wereld? Hoe stappen jongeren over van hun subcultuur naar het volwassen leven?

OBJECTIVITEIT VAN DE RECHTER

Internationale academische workshops

2014

Nieuwe vormen van relaties, gezin en ouderschap

Vond plaats van 19 tot 21 maart 2014 in samenwerking met onderzoeksgroepen van Universiteit Antwerpen, KU Leuven, HU Brussel en VUB. Prof. dr. Jacqueline Scott verzorgde een publieke lezing op 19 maart.

Deze internationale academische workshop onderzocht nieuwe vormen van partner- en ouderschap zoals ongehuwd samenwonen of nieuw samengestelde gezinnen. Tot op heden zag men een stabiel kerngezin als de beste garantie voor een evenwichtige emotionele, sociale en cognitieve ontwikkeling van een kind. Welk effect hebben de nieuwe, vaak complexe en stresserende relaties op kinderwelzijn, opvoeding en taakverdeling tussen ouders? Zal de volgende generatie deze nieuwe patronen overnemen? Hoe kunnen het sociaal beleid en het familierecht afgestemd worden op niet-traditionele families en de rechten van kinderen? Veranderen de nieuwe samenlevingsvormen de socialiserende rol van de school en werken ze armoede in de hand bij kinderen en eenoudergezinnen?

In haar openingslezing benaderde prof. dr. Jacqueline Scott (Universiteit van Cambridge) het thema vanuit het perspectief van het kind zelf, dat onderbelicht blijft, en vanuit de vader, de moeder en de samenleving. Ze wees op belangrijke verschillen tussen mannen en vrouwen en de spanningen tussen deeltijdse of voltijdse loonarbeid en onbetaald thuiswerk.

2014

Hoe objectief kunnen rechters zijn?

Vond plaats van 14 tot 16 mei 2014 in samenwerking met de rechtsfaculteiten van Universiteit Antwerpen en KU Leuven.

Wanneer we loskomen van de formele en juridisch-technische rechtsontwikkeling, stellen we vast dat de juridische besluitvorming onderhevig is aan tal van invloeden: het profiel van de rechter, de rol van taal, het belang van wetenschappelijke methodes, de socio-politieke context, etc. Tijdens deze UCSIA workshop werd onderzocht of en hoe legitieme juridische besluitvorming tot stand kan komen, rekening houdend met diverse subjectieve invloeden op de rechter zoals zijn/haar persoonlijke en sociale achtergrond, gender, het groeiend belang van expertmeningen en wetenschappelijke methodes, de verhouding tussen de verschillende rechtbanken, de ontwikkeling van rechtspraak (internationaal recht), etc. Jonge rechtspractici moeten leren oordelen op grond van een degelijke vakkennis, maar ook inzien hoe subjectieve invloeden een rol spelen. Bieden lekenrechters op dit vlak een verrijking van de rechtspraktijk?

Het academische en multidisciplinaire karakter van de workshop werd gegarandeerd door de deelname van de sprekers en de paper presentatoren. Zo bracht UCSIA onderzoekers bijeen uit het recht, strafrecht, de rechtspsychologie en de rechtsfilosofie, alsook onderzoekers/rechters met meer praktijkervaring. Deze mix bood zowel volgende homogeniteit als diversiteit.

René Foqué lanceerde deze onderzoeksvragen in een openingslezing gevolgd door een debat.

Internationale academische workshops

2014

Psychische kwetsbaarheid in context

Vond plaats op 23 en 24 oktober 2014 met, op 22 oktober, publieke lezingen door prof. dr. Bernard Sabbe en prof. dr. Philippe Delespaul, een film van Bas Labruyère, een toespraak door Vlaams minister Jo Vandeuren en een paneldebat.

De workshop bracht patiëntenverenigingen, professionele hulpverleners, beleidsverantwoordelijken en wetenschappers uit verschillende disciplines bijeen. Recente wetenschappelijke en professionele inzichten, een nieuwe taal en sterke voorbeelden werken inspirerend om de geestelijke gezondheidszorg te vernieuwen. De aanwezigen zullen als netwerk de beoogde verandering in gang houden en concrete stappen uitwerken. Psychiatrische problemen komen vaak voor, maar niemand spreekt er graag over. We verwachten veel van medische specialisten, instellingen en geneesmiddelen, maar vinden tegelijk dat geestelijke gezondheidszorg tekortschiet.

Neurobiologisch onderzoek bestudeert de invloeden van genetica en de omgeving, maar dat beïnvloedde de klinische zorg nog niet ingrijpend. Er ontstaan nieuwe, hoopvolle modellen van zorg. De ecologische psychiatrie verlegt de aandacht van kwetsbaarheid en bescherming naar weerbaarheid. Een instrument als 'Pymate' helpt professionele hulpverleners om beter rekening te houden met de persoonlijkheid, de omgeving en de eigen aard van de patiënt en zijn probleem.

De herstelbenadering brengt voor veel patiënten een doorbraak zodat ze, ondanks blijvende beperkingen, opnieuw zichzelf kunnen zijn tussen en met anderen. Ze worden coproducten van hun eigen geestelijke gezondheid. Het DPP-model (disorder-person-professional) brengt ook het 'zelf' in rekening en de grondhouding van zowel de patiënt als de zorgverlener tegenover existentiële en religieuze vragen.

In een panel getuigden ervaringsdeskundigen over de noodzaak en de mogelijkheden voor een nieuwe wetenschappelijke en therapeutische benadering in Vlaanderen.

2014

Collectieve besluitvorming over complexe problemen

Vond plaats op 13 en 14 november 2014 in samenwerking met onderzoekers van de Universiteit Antwerpen: prof. dr. Peter Bursens, prof. dr. Christ'l De Landtsheer en prof. dr. Kenneth Sörensen. Op 12 november verzorgde prof. dr. Adrienne Héritier een publieke lezing met een respons door prof. dr. Dirk De Bièvre.

Op Europees vlak kunnen informele mechanismen voorkomen dat besluitvorming vastloopt in complexiteit, maar ze zijn niet altijd democratisch gelegitimeerd. Hoven en rechtbanken krijgen bijvoorbeeld een marge om regels te interpreteren, of de Europese Commissie heeft het initiatiefrecht om politiek afgesproken kaderdoelstellingen in de praktijk om te zetten. De concretisering kan ook aan onafhankelijke organen gedelegeerd worden: de Europese Centrale Bank kreeg een mandaat om de eurocrisis aan te pakken.

Wanneer wetenschappelijk onderzoek beleidsbeslissingen onderbouwt, gaat de voorkeur vaak uit naar technische oplossingen van complexe problemen. Bedrijven en organisaties die samenwerken in netwerken, kunnen effectief bijdragen tot collectieve actie, bijvoorbeeld om transportproblemen op te lossen. Psychologisch en politiek onderzoek toont aan dat economische en politieke besluitvorming onder druk niet altijd verloopt volgens het rationeel keuzemodel, maar beïnvloed wordt door factoren zoals bekwaamheid, tijd, waarden, het relatieve belang en de complexiteit van het probleem op zich. Internationale politieke besluitvorming, zoals de crisis rond de Oekraïne, verloopt allesbehalve rationeel: propaganda, emoties, verkeerd begrepen signalen spelen een rol. Retorische beeldspraak, die vaak strategisch wordt aangewend in politieke en juridische besluitvorming, stelt de werkelijkheid eenvoudiger of complexer voor dan ze is.

Lezingenreeksen **Lezingen over theologie en kerk**
UCSIA organiseert deze theologische lezingen in samenwerking met de faculteiten theologie van de KU Leuven en de Université Catholique de Louvain, de Protestantse Theologische Faculteit Brussel, Kerkwerk Multicultureel Samenleven, Caritas Antwerpen/Cairos en andere partners.

Door overmacht moest de lezing door prof. dr. Elena Lasida (Institut Catholique de France, Parijs) van december 2014 worden geannuleerd. UCSIA had haar uitgenodigd in samenwerking met het Bisdom Antwerpen en het pastoraal tijdschrift Relevant om, zoals in haar boek *Le goût de l'autre* (Albin Michel, 2011), toe te lichten hoe de economische crisis kansen biedt om de verbroken relatie tussen mensen te herstellen en andere culturen te proeven.

2013
Gesprekken rond het levenseinde
UCSIA organiseerde de lezing samen met dr. Dominiek Lootens (Caritas Antwerpen); dr. Marc Desmet sj (Jessa Ziekenhuis) en dr. Wim Smeets (Radboud Universiteit) interpreteerden het getuigenis als arts en pastor.

Prof. dr. Frances Norwood (George Washington University, Washington) stelde in een publieke lezing op 23 oktober 2013 de resultaten voor van haar diepgaand antropologisch onderzoek in Nederland bij mensen die thuis verlangen te sterven. Wat begint als een vraag naar beëindiging van het leven, verandert in een reeks vragen rond het einde van het leven. Praten over euthanasie schort de maatschappelijke dood op en in een reeks gesprekken met echtgenoot, kinderen, huisartsen en specialisten, thuisverplegers, ... vindt de betrokkene de kans om zin vragen te verwerken.

2014
Interreligieuze pastorale zorg
UCSIA nodigde in samenwerking met Caritas Antwerpen/Cairos en de vzw Metanoia/Katholieke Gevangenis Aalmoezeniers, prof. dr. Sophie Gilliat-Ray uit. Ze gaf tussen 5 en 7 november een publieke lezing, een studiedag voor pastoren uit de gevangenissen en de zorgsector, een masterclass en een expertseminarie voor universiteitspastoren. Zij doceert religieus en theologisch onderzoek aan de Universiteit van Cardiff en is directeur van het Centrum voor de studie van de islam in het Verenigd Koninkrijk.

Tegen een achtergrond van secularisering wordt de samenleving door migratie meer multicultureel en multireligieus. Sophie Gilliat-Ray trok

Pastoraal en Kerk Op 25 maart 2013 beschreef de Ierse theoloog, missionaris en spiritueel begeleider dr. Donal Dorr de eigenschappen van spirituele leiders en hun levensbeschouwelijke bronnen. Prof. dr. Johan Verstraeten (KU Leuven) modereerde een doctoraal seminarie over een radicale keuze voor de armen en de persoonlijke vaardigheden die dat vereist: luisterbereidheid, verbondenheid met en zorg voor de mensen en de aarde.

Op 16 december 2013 reflecteerde de godsdienstpedagoog prof. dr. Guido Meyer (Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule Aachen) over de resultaten van de Sinus-jeugdstudie die de gangbare jongerenmilieus en -culturen en hun betrokkenheid bij kerk en religie in Duitsland gestileerd in beeld brengt. Deze blik op de jongeren vandaag is ook leerrijk voor het godsdienstonderricht in Vlaanderen.

Em. prof. Gilbert Van Belle (KU Leuven) duidde op 31 maart 2014 de verrijzenis in het Johannesevangelie volgens de exegetische traditie van Rudolf Bultmann (1884-1976). Hij beschouwt de dood aan het kruis als het hoogtepunt van de heilsgebeurtenis: de kruisdood verheft en verheerlijkt Jezus en brengt de mensen heil. De verrijzenis voegt hier niets nieuws meer aan toe. Voor velen vandaag vormt de verrijzenis een struikelblok om tot geloof te komen. Kan het bovennatuurlijke in onze natuurlijke orde inbreken en moet men wonderen en verrijzenis ernstig nemen (externalisme)? Of vindt men daarentegen dat God zich in geen enkel opzicht empirisch hoeft te manifesteren (internalisme) en dat men toch kan geloven? Prof. Guy Vanheeswijck (Universiteit Antwerpen) ontleedde de consequenties hiervan. Moderne rationaliteit heeft het bereik van de rede versmald tot het zichtbare ('the immanent frame'). Prof. Vanheeswijck bepleitte een subtielere taal dan de taal van de moderne wetenschap om over opstanding en verrijzenis te spreken. Zo'n taal laat toe om over God te spreken als een werkelijkheid zonder empirie.

lessen uit het beleid en de praktijk van interreligieuze pastorale zorg in het Verenigd Koninkrijk. Sommige pastors gebruiken een nieuwe gemeenschappelijke taal van spiritualiteit om verschillen te overbruggen met andere religieuze tradities, terwijl andere pastors vasthouden aan de eigenheid en exclusiviteit van hun eigen leer. De nieuw aangestelde moslimpastors, niet allemaal imams, hebben een meer pragmatische werkstijl dan hun christelijke collega's. Sommigen onder hen groeiden in het Verenigd Koninkrijk uit tot maatschappelijke rolmodellen voor interreligieuze relaties. Door de noodgedwongen ondernemende en pragmatische aanpak ontstaat gaandeweg een islamitische pastorale theologie die getuigt van openheid.

Gemeenschappelijk gebruikte 'neutrale sacrale ruimtes' zorgen voor verrassende kruisbestuivingen in pastorale theologie en liturgie. Sommige onderzoekers kennen aan interreligieuze samenwerking een politieke betekenis toe, omdat ze in Europa en de Verenigde Staten het christendom vervangt als gezicht van de publieke religie.

Prof. dr. Axel Gosseries (Université Catholique de Louvain) belichtte het debat over mondiale rechtvaardigheid: tegenover wie in de wereld, nu en later, zijn we waartoe verplicht? Moet er wederkerigheid zijn? Wat is minimaal noodzakelijk, wat noemen we rechtvaardigheid en wat solidariteit? Rechtswetenschapster prof. dr. Patricia Popelier (Universiteit Antwerpen) wees tenslotte op de cruciale rol van grondwettelijke hoven wereldwijd: ze vrijwaren grondwettelijke rechten en vrijheden, beslechten federale bevoegdheidsconflicten of begeleiden kritisch de toenemende rol van Europa. Grondwettelijke hoven beschermen jonge democratieën die op een autoritair regime volgen. Heeft een grondwettelijk hof echter nog een rol te spelen wanneer de democratie stevig gevestigd is? Rechteren zijn zelf niet verkozen en wiens belangen beschermen ze eigenlijk? Veel hangt af van de verwachtingen tegenover grondwettelijke hoven en de rol die de grondwet zelf hen toebedeelt.

Prof. dr. Johan Meeusen (vicerector Universiteit Antwerpen) modereerde een geanimeerd debat tussen de sprekers en met het publiek.

Overige projecten

2013

Wetenschappers blikken vooruit

UCSIA vierde zijn tiende verjaardag op 27 november 2013 met een colloquium. Drie gereputeerde wetenschappers blikten er vooruit naar nieuwe perspectieven en agenda's in de wetenschap en de wijze waarop wetenschap een bijdrage levert aan een rechtvaardige maatschappij.

Prof. dr. Christoffel Waelkens (KU Leuven), sterrenkundige, betoogde dat wetenschap leidt tot antwoorden en technologie die ons dan weer toelaten om met steeds grotere verfijning nieuwe vragen te verkennen. De wereld begon door enkele simpele wetten die de natuurlijke processen beheersen, maar het heelal is groot en oud zodat zeer complexe processen de tijd en de plaats kregen om zich te ontwikkelen. De mens is voor de natuurwetenschappen niet de maat van alle dingen, maar wel het complexe wezen dat zoekt en vragen stelt. De uiteindelijke vraag naar de grootste complexiteit, die iedere wetenschapper zich in elke discipline stelt, is daarom steeds: wie ben ik, wie zijn wij?

2013

Waartoe voeden we op?

Op 7 november 2013 onderzocht de achtste studiedag voor leerkrachten rooms-katholieke godsdienst in het secundair onderwijs de relevantie van het schoolvak vandaag.

Dr. Jessie Dezutter, psychologe, en prof. dr. Luc Braeckmans, filosoof, gaven hun bevindingen over de wijze waarop leerkrachten rooms-katholieke godsdienst hun leerlingen kunnen bijstaan in hun identiteit en het ontwikkelen van hun zelfbeeld, alsook in de omgang met zingevingssystemen. Het blijft verantwoord om het vak rooms-katholieke godsdienst als keuzemogelijkheid aan jongeren aan te bieden. De leerkrachten wisselden in acht werkwinkels ervaringen en inzichten uit over de pedagogische aanpak en de leerinhouden die hieruit voortvloeien.

Overige projecten

2014
**Pluraliteit en meerstemmigheid
 tussen en binnen religies**

*Op 18 november 2014 vond de derde gemeenschap-
 pelijke studiedag plaats met leerkrachten rooms-
 katholieke godsdienst en leerkrachten islam van
 het secundair onderwijs.*

Arnold Yasin Mol (Universiteit Leiden) betoogde dat de islam al van bij de aanvang ruimte heeft ge-
 laten voor diverse lezingen en meerdere interpre-
 taties. De huidige pluralistische samenleving in
 Europa omvat zowel nieuwe als oude uitdagingen,
 waarvoor de islamitische erfenis bruikbare pistes
 aanreikt. Bert Roebben (Technische Universiteit
 van Dortmund) bepleitte een persoonsvormend
 onderwijs dat in haalbare stappen bijdraagt tot
 ‘interspirituele’ verstandhouding. Ook het chris-
 tendom biedt een theologische fundering voor
 pluraliteit en meerstemmigheid bij het navolgen
 van een spiritueel en moreel goed leven naar Je-
 zus’ voorbeeld. Hans Van Crombrugge (Hoger
 Instituut voor Gezinswetenschappen), die de
 invloed van de islam op gezinsrelaties onder-
 zoekt, verwees naar islamitische pedagogen die
 interculturele dialoog beschouwen als een gevoe-
 ligheid en openheid voor het ‘andere’ in andere
 culturen en religies. Dit vereist van de leerkracht
 en de schoolcultuur een pedagogie die steunt op
 dialoog en gastvrijheid.

2014
**Transcendentie in het spanningsveld
 tussen moderniteit en religie**

Prof. dr. Brad Gregory (University of Notre Dame,
 USA) besprak hoe kennis sedert de reformatie
 gradueel geseculariseerd werd, zoals beschreven
 in zijn boek *The Unintended Reformation* (2012). De
 historische kritiek in de menswetenschappen en
 de ontdekkingen in de natuurwetenschappen
 stelden het epistemologische statuut van de theo-
 logie als academische discipline in vraag, maar
 ook de religieuze schisma’s tijdens de reformatie
 speelden een cruciale rol in de secularisering van
 academische kennis. De confessionalisering van
 het hoger onderwijs maakte het voor theologen
 vervolgens zeer moeilijk om adequaat om te gaan
 met de explosie van nieuwe kennis buiten de uni-
 versiteiten en de uitdagingen van de verlichting.
 De deelnemers toetsen deze inzichten aan andere
 recente academische publicaties zoals *Radical se-
 cularisatie* (Pelckmans/Klement, 2013).

Overige projecten

2014

Studiedag alumni sj-colleges

Op 22 november vond de 4de conferentie plaats i.s.m. de Federatie van Oudleerlingenbonden van de Vlaamse jezuïetencolleges en de Vlaamse koepel van jezuïetencolleges over 'Arbeid en kapitaal in tijden van crisis: ethische bedenkingen'.

Em. prof. dr. Robert Skidelsky (University of Warwick, UK, en Cornell University, USA) pleitte zoals in zijn recent boek *How Much Is Enough? The Love of Money and the Case for the Good Life* (Princeton University Press, 2012) voor een moreel debat en politieke keuzes die het goede leven in de hand werken. In weerwil van Keynes' voorspelling dat toenemende productiviteit ons de kans zou geven minder lang te werken met behoud van inkomen, nemen we niet meer vrije tijd dan vroeger. Blijven we zo hard werken omdat het zoveel voldoening geeft, of kunnen we ons geen zinvolle vrijetijdsbesteding inbeelden? Zijn de gemiddelde lonen er niet werkelijk op vooruitgegaan of willen we gewoon steeds meer goederen en diensten verwerven?

Robert Skidelsky erkent dat werken op zichzelf waardevol is, maar we kunnen best een waardevol leven leiden dat niet gebouwd is op status en consumptie. Ondanks de economische en financiële crisis blijft de toename van het bruto nationaal product en materiële welvaart ons biologeren.

De gouverneur van de Nationale Bank van België, dhr. Luc Coene, analyseerde hoe de globale financiële crisis voortkwam uit overconsumptie, vastgoedspeculatie en gebrek aan financiële discipline. Volgens bepaalde observatoren lag de diepere oorzaak bij de morele tekortkomingen van de belangrijkste financiële actoren. Een ethisch comité of een gedragscode in banken en bedrijven moet aangevuld worden door een ethische bedrijfscultuur. De overheden leggen door toezicht op de banken geen ethisch verantwoord gedrag op, maar creëren het kader dat ontsporingen van de vrije markt voorkomt en de stabiliteit en efficiëntie van het financiële systeem verzekert.

Prof. dr. Guido Erreygers (Universiteit Antwerpen) analyseerde de inzichten van politieke en economische filosofen zoals John Rawls, Robert Nozick en Amartya Sen, over de taak van de overheid en de rechten van de burgers.

2014

Genocide

Dr. Saskia Baas (Universiteit van Amsterdam), dr. Kate Doyle (National Security Archive, Washington), prof. dr. Jacques Haers (KU Leuven), dr. Bert Ingelaere (Universiteit Antwerpen) en prof. dr. Stephan Parmentier (KU Leuven) belichtten de inhoud van het boek *Genocide, Risk and Resilience. An Interdisciplinary Approach* (Palgrave, 2013). Indien genocides het resultaat zijn van een langdurig en daardoor herkenbaar proces, kunnen ze misschien voorspeld en voorkomen worden. De sprekers stelden cases voor uit Rwanda, Zuid-Soedan en Guatemala die duidelijk maken waarom conflicten niet altijd zonder meer als genocide uitgelegd (kunnen) worden, of, als dat wel het geval is, waarom ze blijven bestaan, tijdelijk in intensiteit verminderen of daadwerkelijk beëindigd worden. Samenlevingen kunnen een uitweg uit genocide vinden volgens een model van overgangsrecht. Het verlangt van genocidale samenlevingen dat zij achtereenvolgens inspanningen leveren om de waarheid te achterhalen (truth), de schuldigen ter verantwoording te roepen (accountability) en de slachtoffers te compenseren (reparation) alvorens verzoening (reconciliation) kan plaatsvinden.

Overige projecten

2013

Pistoletto

Op 5 en 6 november 2013 verzorgde kunstenaar Michelangelo Pistoletto een gastlezing over kunst als motor van maatschappelijke verandering. Prof. dr. Gert Verschraegen (Universiteit Antwerpen) en prof. dr. Arthur Cools (Universiteit Antwerpen) verkenden de plaats waar kunst aan wetenschap raakt: verbeelding, precieze waarneming, oordeel. Kunst ontmoet de maatschappij en neemt er tegelijk afstand van. De gastkunstenaar begeleidde een workshop met kunststudenten, woonde de projectie bij van films over zijn vroege werk en gaf een les aan bachelors cultuurfilosofie. UCSIA organiseerde deze activiteit in samenwerking met het Centrum voor Cultuurfilosofie van de Universiteit Antwerpen, de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, Sint Lucas Antwerpen, het Museum voor Hedendaagse Kunst (M HKA) en Cinema Zuid.

2014

De visionaire ervaring in de kunst

Prof. dr. Victor Stoichita (Université de Fribourg) illustreerde hoe kunst de mystieke ontmoeting met het transcendente zichtbaar en tastbaar kan maken. Hij analyseerde het beroemde Sint-Franciscusportret dat de Spanjaard Francisco de Zurbarán in de 17de eeuw schilderde. Hij wordt de 'schilder van de contrareformatie' genoemd. De Heilige Franciscus stierf in de 12de eeuw. Paus Nicolas V zou zijn graf in de 15de eeuw laten openmaken hebben en hij zou een mummie in perfecte staat hebben aangetroffen: een Heilige Franciscus die in extase stond te bidden. Het mirakel werd een centraal thema van de contrareformatie. De kunstenaar toont niet zozeer een moment van religieuze devotie, maar de theatrale setting ervan met als bedoeling zowel afgrijzen, fascinatie als aanbidding op te roepen. Prof. dr. Walter Van Herck (Universiteit Antwerpen) verzorgde een respons. UCSIA organiseerde deze lezing in samenwerking met het Ruusbroecgenootschap op 6 februari 2014.

De gastspreker bekleedde in 2014 de Internationale Francqui Leerstoel.

3

LEERSTOELEN

Leerstoelen UCSIA-leerstoel aan de Universiteit Antwerpen

2013

UCSIA nodigde in samenwerking met de Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen en het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en -beheer van de Universiteit Antwerpen prof. dr. Ha-Joon Chang (University of Cambridge) uit. Hij laat een academisch en een breed publiek kritisch nadenken over ingeburgerde inzichten in economie en beleid.

In een masterclass pleitte hij voor pluralisme in de economische wetenschap. De neoklassieke zienswijze op economische problemen of één van haar methodes ('rational choice'-theorie) is relevant, maar niet alleen zaligmakend. Alle economische scholen en tradities die in de voorbije twee eeuwen ontstonden, kunnen vandaag een waardevol inzicht verschaffen in de economische problemen en ze kunnen van elkaars sterkten en zwakten leren.

In een publieke lezing haalde Ha-Joon Chang de visie onderuit dat méér hoger onderwijs lineair naar meer productiviteit en economische groei leidt. Universitair onderwijs is wel degelijk waardevol, maar niet omdat een expansie ervan toegang zou verschaffen tot de zegeningen van de kenniseconomie. In een doctoraal seminarie wisselde de gastdocent met vorsers van verschillende universiteiten van gedachten over het verband tussen instituties zoals eigendomsrechten en vrije markten enerzijds, economische ontwikkeling anderzijds.

2014

UCSIA nodigde in oktober 2014, in samenwerking met het Centrum voor Migratie en Interculturele Studies (CeMIS, Universiteit Antwerpen), prof. dr. Stephen Castles uit. Zijn publieke lezing, tevens inaugurale les van het nieuwe vak Interdisciplinaire perspectieven op migratie en integratie, duidde (voor) oordelen over migratie. In een doctoraal seminarie onderzocht hij de theorievorming over migratie in het perspectief van de 'sociale transformatietheorie'.

Migranten overspoelen de wereld niet, hun aandeel in de wereldbevolking daalde naar 3%. In de ontwikkelde landen maken ze 9% van de bevolking uit, in Europa en België 10%. Het beleid trok in de jaren zestig en zeventig laaggeschoolde migranten aan voor fabrieken, bouw of dienstverlening. Sinds de economische crisis van 2008 houdt migratie aan door gezinshereniging.

Men verbindt migratie en culturele verschillen met onveiligheid, uiteenvallende sociale cohesie en een bedreigde nationale identiteit, maar bestaansonzekerheid en onveiligheid – in het Zuiden – zijn zelf een oorzaak van migratie. Een beleid dat officieel geen migratie toelaat en toch miljoenen laaggeschoolde illegalen gedoopt om het tekort aan arbeidskrachten in landbouw en diensten in te vullen, roept bestaansonzekerheid in het leven. Verschil en ongelijkheid worden gemakkelijk door een rassenbril bekeken.

Bestemmingslanden kunnen hun achterstelling van migranten in het onderwijs en op de arbeidsmarkt echter niet ontkennen. Naar huis gestuurde inkomens (remittances) overtreffen officiële ontwikkelingshulp en migranten brengen technologische kennis en kunnen naar huis (brain circulation), soms ook democratische inzichten. Maar zogenaamde blue card immigratie, die alleen arbeidsvergunningen verleent aan hooggeschoolden, draait vaak uit op omgekeerde solidariteit. Publieke middelen die armere landen zelf in onderwijs investeren, gaan verloren en hun potentiële belastingbetalers vertrekken. Tienduizenden Indische of Filippijnse dokters en verpleegsters verhuizen naar rijke industrielanden, in Afrikaanse landen die kampen met epidemieën vertrekt een derde tot de helft van het opgeleid medisch personeel.

ETHICS

Vandaag zijn nieuwe migranten naar België of andere Europese landen gemiddeld beter opgeleid dan de 'inheemse' arbeidskrachten. Werk, inkomen en gezinshereniging blijven belangrijke redenen om te migreren terwijl nieuwe stromen ontstaan. Jongeren migreren na een studie in het buitenland, senioren koesteren zich in een warmer klimaat en een trager leven in een goedkoper land. Overal ter wereld is er huwelijksmigratie. Er is ook onvrijwillige en niet-economisch gemotiveerde migratie: de wereld telt meer dan 45 miljoen ontheemden en hun aantal neemt toe. Rijkere landen laten gewillig miljoenen migranten toe – legaal of illegaal – maar nemen jaarlijks samen slechts 80.000 vluchtelingen op.

Azielzoekers en vluchtelingen staan op de onderste sporten van de migratieladder. Men zou migratie als een normaal onderdeel van wereldwijde verandering en menselijke ontwikkeling moeten beschouwen. Migratie vraagt een oordeelkundige aanpak, overleg en samenwerking tussen alle betrokkenen waaronder de migranten zelf, en aangepaste internationale instellingen en afspraken op wereldvlak.

Vice-rector Johan Meeusen vulde aan: Antwerpen telt 170 nationaliteiten, 1/3 van zijn bewoners werd in het buitenland geboren en in 2030 zal de stad nog slechts één vijfde autochtonen tellen. De Universiteit Antwerpen en de hogescholen moeten sneller dan elders een antwoord bieden op diversiteit. Actief pluralisme is een troef met waarden zoals respect, kritische reflectie en dialoog.

Leerstoel Jef Van Gerwen sj

UCSIA organiseert deze leerstoel in samenwerking met prof. dr. Luc Van Liedekerke (Universiteit Antwerpen) en Antwerp Management School.

2013

Em. prof. dr. Luk Bouckaert (KU Leuven) reikte in een publieke lezing op 18 april 2013 handgrepen aan om de verlamdende ervaring van economische crisis, politieke impasse, samenlevingsproblemen en collectieve existentiële twijfel te overstijgen. Een dieper persoonlijk geestelijk leven, utopisch denken en spiritueel leiderschap kunnen mensen opnieuw met zichzelf en met elkaar verbinden. Maar daartoe moeten we defensieve mechanismen loslaten: zondebokken, competitiedenken, eenzijdige rationaliteit gericht op beheersing. Organisaties en bedrijven kunnen en moeten ruimte geven aan een dergelijk proces van herbronning en intuïtieve creativiteit. De gastspreker verduidelijkte ook de bronnen in wetenschap, literatuur en kunst waarop hij zich baseert.

2014

Prof. dr. Patricia Werhane (De Paul University, USA) en prof. dr. Geert Demuijnck (Université Catholique de Lille) zetten op 27 maart 2014 uiteen hoe bedrijfsleiders goed zakendoen kunnen verenigen met ethische en sociale doelstellingen. Het is de idee van 'werken aan de voet van de piramide': voorbeelden uit Indië en Kameroen tonen aan dat de noden en behoeften van miljoenen armen in de wereld gelenigd worden door ondernemende bedrijven op een manier die waardige jobs oplevert, het leefmilieu respecteert en het algemeen belang dient.

Markten 'werken' en zorgen voor ontwikkeling, soms beter dan filantropie die mensen afhankelijk maakt, maar vrije markten leiden nooit blindelings tot het beste voor iedereen en kunnen zelfs ernstige schade veroorzaken, zoals blijkt uit de financiële crisis. Kansen zijn terzelfdertijd bedreigingen. Globalisering, gemakkelijke toegang tot overvloedige informatie, een groter gewicht van de financiële sector of culturele veranderingen zoals meer individuele autonomie en rechten zorgen voor groei, welvaart en ontvoogding, maar kunnen ook leiden tot ongelijkheid, stokkende collectieve besluitvorming, instabili-

teit en economische ontwrichtingen. De bedrijfs-leider kan een evenwicht zoeken tussen sociaal verantwoord ondernemen ten voordele van alle stakeholders en het algemeen belang enerzijds, het volgen van economische prikkels op korte termijn zoals het maximaliseren van financiële waarde voor aandeelhouders anderzijds. Het pad tussen beide polen loopt over persoonlijke kritische reflectie, engagement en spiritualiteit, maar leidt ook tot instrumenten voor monitoring zoals het ‘UN Global Compact’ en tot ‘corporate social responsibility (csr)’ die ethisch gedrag binnen een bedrijf verankert in procedures en afspraken.

**Leerstoel UCSIA-IJS/UA
joods-christelijke verhoudingen**
UCSIA organiseert deze leerstoel in samenwerking met het Instituut voor Joodse Studies van de Universiteit Antwerpen.

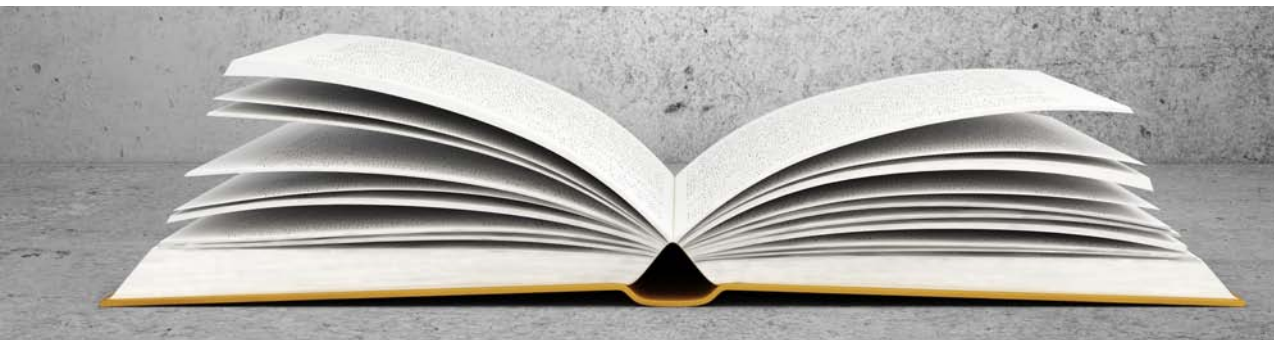
2013
Prof. dr. David Ruderman (University of Pennsylvania) bekleedde de leerstoel en debatteerde op 21 februari met prof. dr. Steven Vanden Broecke (Universiteit Gent) over de verschillende wijze waarop christenen en joden omgingen met de wetenschappelijke revolutie in de vroege moderniteit. Op 7 maart duidde hij in dialoog met prof. dr. Peter Stallybrass (University of Pennsylvania) de interpretatie door christenen en joden van het Boek Genesis en de implicaties hiervan voor hun relatie tot de tekst en tot elkaar. Hij doceerde eveneens een cursus over de middeleeuwse en vroegmoderne joodse geschiedenis aan het Departement Geschiedenis van de Universiteit Antwerpen.

2014
De leerstoel omvatte twee publieke lezingen en een studiedag op 12 en 13 februari 2014.

Israel Jacob Yuval (Hebrew University, Jeruzalem) analyseerde de wederzijdse invloed van joden en christenen in de late oudheid en de vroege middeleeuwen. Hij benadrukte de rol van het christendom en het ontstaan van het Nieuwe Testament in de ontwikkeling van het rabbijnse jodendom van Mishnah en Talmud. Ada Rapoport-Albert (University College London) belichtte de verschillen tussen de rijke vrouwelijke christelijke mystiek en de afwezigheid van het vrouwelijke principe in de Kabbalah. Toch kunnen er joods-gnostische bronnen voor de christelijke Maria-traditie aangeduid worden. De studiedag onderzocht het concept ‘joods-christelijke traditie’ vanuit theologie, literatuur, geschiedenis en filosofie. In Europa werd het al in de 19de eeuw gebruikt. Sommigen zien het als een christelijke vondst om ‘de jood’ te ‘objectiveren’. Vandaag wijst de term polemisch op de eigenheid van de wortels van de Europese cultuur tegenover de islam. In de Verenigde Staten wordt het concept pas recent gehanteerd door protestantse theologen, maar het stoot op verzet van joodse theologen die niet willen dat hun traditie voorgesteld wordt als een onderdeel van het christendom. In het theologische debat overheersen ideeën van ‘supersessie’ en ‘exclusiviteit’ waarbij één religie een reeds bestaande religie van haar plaats verdringt. De interacties tussen jodendom en christendom kunnen niet tot simplistische schema’s herleid worden. De ‘kritische theologie’ bekijkt de joods-christelijke traditie eerder in termen van leven in gemeenschap en het steunen van de zwakkere in relatie met God.

4

PUBLICATIES

Publicaties 2013

Genocide, Risk and Resilience

An Interdisciplinary Approach

Eds. Bert Ingelaere, Stephan Parmentier,
Jacques Haers, Barbara Segaert

ISBN 9781137332424

Palgrave Macmillan

New Public Spheres

Recontextualizing the Intellectual

Eds. Peter Thijssen, Walter Weyns,
Christiane Timmerman, Sara Mels

ISBN 9781409460923

Ashgate

Public Apology between Ritual and Regret

Symbolic Excuses on False Pretenses or

True Reconciliation out of Sincere Regret?

Eds. Daniël Cuypers, Daniel Janssen,

Jacques Haers, Barbara Segaert

ISBN 9789042036956

Editions Rodopi, Amsterdam/New York

Religions in Movement

The Local and the Global in Contemporary

Faith Traditions

Eds. Robert Hefner, John Hutchinson,

Sara Mels, Christiane Timmerman

ISBN 9780415818759

Routledge Taylor & Francis Group

From Identity-Conflicts to Civil Society

Restoring Human Dignity and Pluralism in Deeply

Divided Societies

Valentina Gentile

ISBN 9788861051584

LUISS University Press

Publicaties 2014

Re-imagining Imprisonment in Europe

Effects, Failures and the Future

Eds. Eoin Carroll en Kevin Warner

ISBN 9781908308566

The Liffey Press

Archive as Performance, Performance as Archive

Series: Track Report TR 13/04

Eds. Thomas Crombez, Bert Danckaert,

Els De Bruyn, Nico Dockx, Johan Pas

ISBN 9789490521219

Koninklijke Academie voor Schone Kunsten

Antwerpen

Religion and Volunteering

Complex, Contested and Ambiguous Relationships

Lesley Hustinx, Johan von Essen,

Jacques Haers, Sara Mels (eds.)

ISBN 9783319045849

Springer

Mulieres Religiosae

Shaping Female Spiritual Authority in the Medieval

and Early Modern Periods

Eds. Veerle Fraeters, Imke de Gier

ISBN 9782503549125

Brepols Publishing

5

TERUGBLIK

&

SYNTHESE

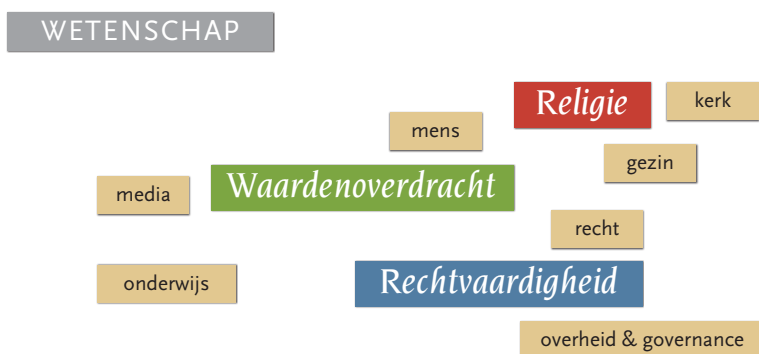

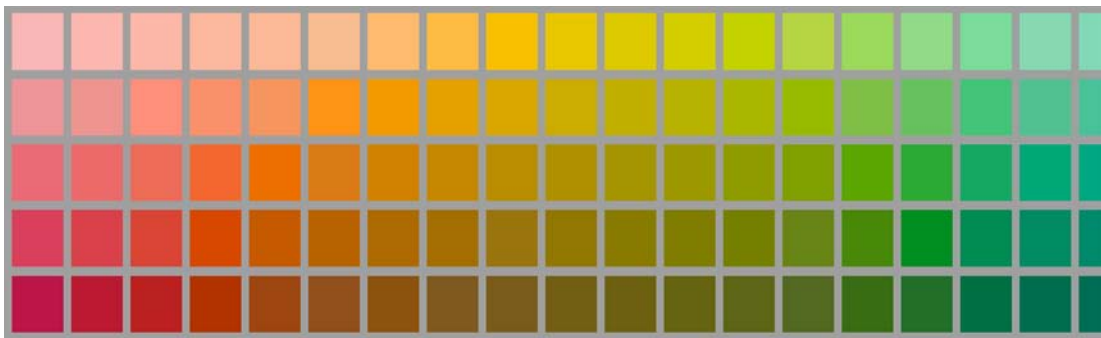
¶ Snelle en eenvoudige antwoorden op complexe maatschappelijke vraagstukken hebben vaak een bittere nasmaak. De statuten dragen UCSIA op om over die vragen een interdisciplinair academisch debat te organiseren en stimuleren. UCSIA brengt de resultaten bijeen van uitmuntend wetenschappelijk onderzoek over relevante maatschappelijke problemen en ontwikkelingen, met inbegrip van de levensbeschouwelijke en religieuze aspecten ervan. Het is intellectueel ‘slow food’ dat traag en grondig verwerkt en genoten moet worden. UCSIA gunt zich de tijd om te reflecteren, vanuit een christelijke levensbeschouwing en in een geest van openheid en verdraagzaamheid. Zo biedt UCSIA aan academici, professionelen en het brede publiek betrouwbare hulpbronnen die toelaten zich een kritisch en gefundeerd oordeel te vormen over de complexe maatschappelijke actualiteit.

De Algemene Vergadering heeft ervoor gekozen om de werking te richten naar drie thema’s:

- **religie en levensbeschouwing:** de positieve of negatieve bijdrage van religie en levensbeschouwing tot de welvaart en het welzijn van de mens in context (nationaal en/of internationaal, in samenwerking met culturele en maatschappelijk-economische ontwikkelingen, enz.);
- **rechtvaardigheid:** de verschillende vormen van rechtvaardigheid (distributief, contributief, commutatief) tussen personen en groepen, in tijd en ruimte;
- **waardenoverdracht:** de waarden die mensen met elkaar delen of aan elkaar overdragen, in tijd en ruimte.

Elk van de activiteiten brengt inzichten bij in één of meer van die thema’s, maar eveneens in de grote ‘systemen’ die de menselijke omgang regelen: de mens zelf, de overheid, het recht, de kerk, het onderwijs, het gezin, enz. Daarnaast geeft de werking impulsen aan de **wetenschap** zelf: nieuwe onderzoeksvragen, betere methodologie, enz. De werking van UCSIA als multidisciplinair academisch forum leverde ook in 2013 en 2014 op elk van deze terreinen inzichten op. De wetenschappelijke documentatie en duiding hiervan is terug te vinden in de verslagen van de verschillende activiteiten en de publicaties die eruit voortvloeiden. Hieronder brengen we slechts een synthese waarvan de vluchtigheid en onvolledigheid onvermijdelijk onrecht doet aan de diepgang van de gesprekken die plaatsvonden.

Religie

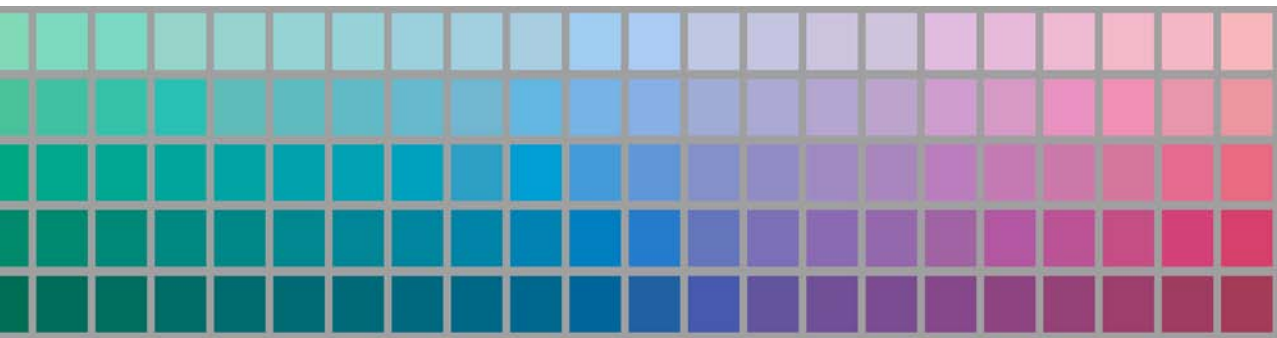
Rechtvaardigheid

Religie en levensbeschouwing

- Het religieuze en het seculiere worden niet volgens een uniek wereldomvattend patroon samengevoegd of gescheiden; er zijn sterke verschillen tussen continenten en landen. In de VSA, India en China verloopt secularisering minder homogeen dan in Europa en is ze anders geconfigureerd.
- Buiten Europa verdwijnt religie als instituut en traditie niet naar de achtergrond.
- Een verfijnd inzicht in religie maakt een onderscheid tussen beleefde religie en praktijk enerzijds, religieuze autoriteit en instituten anderzijds.
- Sociale media zijn een technisch hulpmiddel, maar het gebruik dat jongeren ervan maken, kan aantonen welke 'zin' jongeren verlenen aan maatschappijtrends.
- Een nieuwe holistische opvatting van geestelijke gezondheidszorg biedt plaats aan de spirituele en levensbeschouwelijke overtuigingen van zorgverstrekker en patiënt.
- Volgens sommige onderzoekers vervangt inter-religieuze samenwerking in Europa en de Verenigde Staten het christendom als gezicht van de publieke religie.
- Het maatschappelijk debat over de politieke en morele keuzes die leiden tot het 'goede leven' wordt volop gevoerd. Is een goed leven mogelijk met minder status en consumptie?
- Beeldende kunst verbeeldt of bemiddelt een spirituele ervaring.
- Joden en christenen deelden in de vroege moderniteit een theologisch, religieus en cultureel bevruchtend segment van de geschiedenis.

Rechtvaardigheid

- Er is een spanning tussen een zeer universeel en abstract begrip van rechtvaardigheid met universele rechten en door de overheid opgelegde herverdeling binnen huidige generaties en met toekomstige generaties enerzijds, werkelijke rechtvaardigheid die concreet gestalte krijgt anderzijds: voor groepen van mensen (gevangenen, armen inzake toegang tot betaalbare energie), ... in concrete lokale gemeenschappen.
- Nationale systemen van sociale zekerheid volstaan niet meer om in Europa tegen armoede en sociale uitsluiting te strijden: internationale samenwerking is nodig.
- Er wordt een politiek-filosofisch debat gevoerd over mondiale rechtvaardigheid vandaag: waar toe zijn we verplicht tegenover wie, nu en morgen? Moet er wederkerigheid zijn? Wat noemen we rechtvaardigheid en wat noemen we solidariteit?
- Welke taak heeft de overheid en welke rechten hebben burgers als het over het 'goede leven' gaat?
- Tegen welke onrechtvaardigheid verzetten jongeren zich, zoals blijkt uit subculturen?
- Welke spiritualiteit en leiderschap zijn nodig om een radicale keuze voor de armen te verwirkelijken?
- De crisis is een kans om de verbroken relatie tussen mensen te herstellen.
- Ongenuanceerde duiding en vooroordelen staan een goed inzicht in de wereldwijde migratiestromen in de weg; migratie is een normaal onderdeel van wereldwijde verandering en maatschappelijke ontwikkeling en dat zal zo blijven. Men bestudeert migratie minder als een gevolg dan een oorzaak van onveiligheid, uiteenvallende sociale cohesie of bedreigde nationale identiteit. Asielzoekers en vluchtelingen staan op de onderste sport van de migratieladder.
- Bedrijfsleiders kunnen 'aan de voet van de piramide' zakendoen verenigen met ethische en morele doelstellingen.

Waardenoverdracht

Waardenoverdracht en -uitwisseling

Gedeelde waarden: het common good

- Kleine experimentele arena's zoals de school geven jongeren de kans om rechtvaardigheid en het algemeen belang te beleven.
- Pluralisme en multiculturaliteit vragen een nieuwe ethiek van de openbare ruimte.
- Tot welke politieke keuzes leidt een maatschappelijk moreel debat over de vereisten van het 'goede leven'? Is een goed leven met minder status en consumptie mogelijk?
- Een dieper geestelijk leven, utopisch denken en spiritueel leiderschap kunnen mensen opnieuw met zichzelf en met elkaar verbinden. Organisaties en bedrijven moeten en kunnen ruimte geven aan een dergelijk proces van herbronning en intuïtieve creativiteit.
- Bedrijfsleiders kunnen een evenwicht vinden tussen marktprikkels en sociaal verantwoord ondernemen ten voordele van alle stakeholders en het algemeen belang.

Overdracht van waarden

- Onder bepaalde voorwaarden helpen sociale media jongeren bij hun zelfontwikkeling.
- Men kan en moet jonge studenten het inzicht bijbrengen dat er pluralisme moet zijn in de economische wetenschap.

Conflicterende waarden

- Migratie en mobiliteit vergroten de uitdaging om samen te leven in een maatschappij met grote etnische en religieuze verschillen.
- Toenemende multiculturaliteit en multireligiositeit maken een aangepaste interreligieuze pastorale zorg noodzakelijk.
- Geëigende instrumenten laten toe om genocides te voorspellen en te voorkomen.

Systemen

Mens

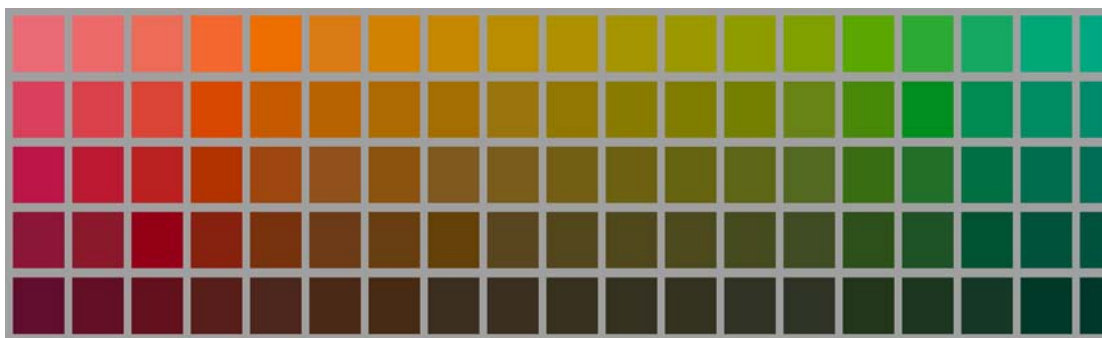
- Een meer holistische geestelijke gezondheidszorg is wenselijk en onder bepaalde voorwaarden mogelijk.

Recht

- Recht kan rechtvaardigheid ondersteunen, 'herstelrecht' brengt bijvoorbeeld een band tot stand tussen slachtoffer en dader.
- Rechters kunnen pas objectief recht spreken als ze subjectieve invloeden onderkennen en bijsturen.
- Het familierecht en het sociaal recht moeten aangepast worden aan nieuwe gezinssituaties.
- Grondwettelijke hoven in de Europese Unie of in jonge democratieën spelen een belangrijke, maar herzienbare rol.

Overheid en governance

- Jongeren participeren vandaag nog steeds in politiek, maar volgens nieuwe modellen. Er tekent zich echter nog geen duidelijk patroon af hoe en met welke intensiteit dit gebeurt.
- Pluralisme en multiculturaliteit vragen nieuwe modellen voor democratisch samenleven en besturen, een nieuwe levensstijl en een nieuwe ethiek van de openbare ruimte.
- Onder bepaalde voorwaarden kan men op lokaal, regionaal, nationaal, Europees of wereldwijd vlak zorgen dat besluitvorming niet vastloopt in complexiteit zonder evenwel aan democratisch gehalte in te boeten;
- Er zijn alternatieve vormen van collectieve actie mogelijk die geen beroep doen op de overheid: NGO's die toezien op het gebruik van ontwikkelingshulp, collectieve actie in netwerken door bedrijven en organisaties voor afvalverwijdering, enz.
- Er moeten wereldwijde internationale afspraken en instellingen komen om migraties en migratiestromen te regelen en te omkaderen.

Onderwijs

- Hoe de school omgaat met toegenomen etnische en maatschappelijke verscheidenheid is een uitdaging.
- Er wordt een debat gevoerd of onderwijs als taak heeft waarden te vormen dan wel te verdedigen.
- (Groepen van) jongeren beleven kerk, spiritualiteit en religie vandaag op uiteenlopende wijze en daaruit kan men lessen trekken voor het godsdienstonderwijs.
- Dat meer hoger onderwijs leidt tot meer economische groei is een onjuist en slecht gekozen argument om meer hoger onderwijs te verkrijgen.
- De Universiteit Antwerpen en de Antwerpse hogescholen moeten sneller dan elders in Vlaanderen een antwoord bieden op diversiteit. Actief pluralisme met respect, kritische reflectie en dialoog is hun troef.

Godsdienstonderwijs

- Leerkrachten rooms-katholieke godsdienst kunnen hun leerlingen bijstaan in hun identiteitsvorming en zelfbeeld, alsook in hun omgang met zingevingssystemen.
- Het blijft verantwoord om rooms-katholieke godsdienst als keuzevak aan te bieden.
- Er is ruimte voor pluraliteit en meerstemmigheid binnen en tussen religies bij het onderrichten van rooms-katholieke godsdienst en islam, maar over de breedte van die ruimte verschillen de meningen.

Media

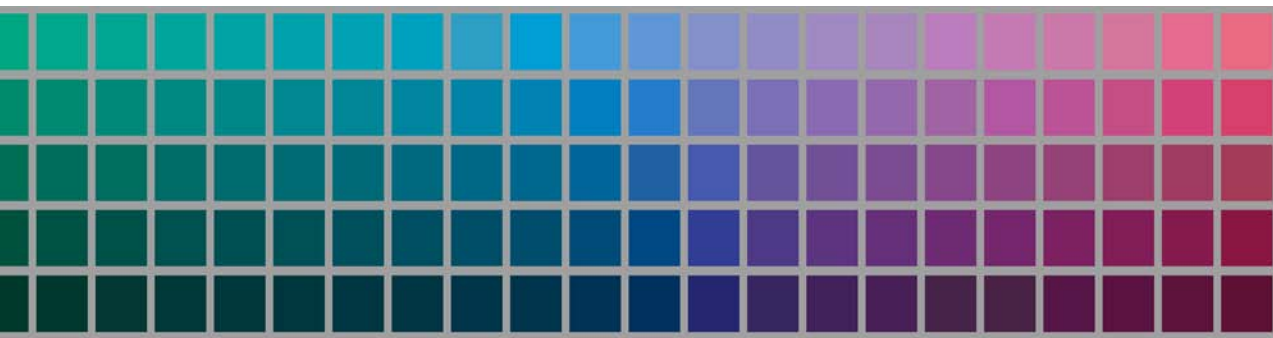
Sociale media zijn niet steeds werkelijk sociaal, maar commercieel.

Gezin

Hoe school, ouders en gezin omgaan met toegenomen etnische en maatschappelijke verscheidenheid is een uitdaging.

Kerk

Toenemende multiculturaliteit en multireligiositeit maken een aangepaste interreligieuze pastorale zorg noodzakelijk.

Wetenschap

- Onderzoekers van religie, gender en etniciteit moeten hun persoonlijke methodologische en ethische uitgangspunten verdisconteren in hun onderzoek.
- Er zijn meer verfijnde onderzoekskaders nodig om het politiek engagement van jongeren te onderzoeken, de ingeburgerde dichotomie 'decline' vs. 'shift' laat niet toe om de werkelijke ontwikkelingen adequaat te duiden.
- UCSIA heeft door de interdisciplinaire zomercursussen een nieuwe generatie 'global researchers of religion' gevormd.
- Er is een nieuwe wetenschappelijke benadering nodig om geestelijke gezondheidszorg te onderzoeken, met een andere kijk op de patiënt en zijn ziekte en met oog voor de levensbeschouwelijke overtuiging van patiënt en zorgverstrekker.
- Wetenschap kan de 'framing' van complexe problemen helpen ontmaskeren, maar soms werkt ze die in de hand.
- Men kan en moet jonge studenten het inzicht bijbrengen dat er pluralisme moet heersen in de economische wetenschap.
- Kunst lijkt in zekere opzichten op wetenschap als het gaat over verbeelding en sociale verandering.

Theologie en pastorale theologie

- De moderne rationaliteit versmalt het bereik van de rede tot het waarneembare. Over hoe empirie zich tot godsgeloof verhoudt, lopen de meningen uiteen.
- Men kan zeggen dat de theologie haar epistemologisch statuut van waarheidsbron verloren heeft door de opkomende moderniteit. Onderlinge religieuze schisma's hebben dit resultaat in de hand gewerkt.
- Antropologisch onderzoek toont aan dat vragen naar beëindiging van het leven in zeer veel gevallen te herleiden zijn tot vragen over en bij het einde van het leven; Mensen doen een beroep op de euthanasiewetgeving omdat dit procedures activeert die toelaten om zinvragen ter sprake te brengen en te verwerken.
- Er ontstaat een nieuwe pastorale taal van spiritualiteit die toelaat om verschillen met andere religieuze tradities te overbruggen. Als gevolg van wetgeving moeten er in het Verenigd Koninkrijk islamconsulenten in gevangenissen en ziekenhuizen aanwezig zijn. Als verrassend resultaat hiervan ontstaat een zeer pragmatische islamitische pastorale theologie die getuigt van openheid. Gemeenschappelijke 'neutrale sacrale ruimtes' leveren verrassende kruisbestuivingen in pastorale theologie en liturgie op.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Leden van het Scribani-netwerk

Angelus Silesius House, Wroclaw, Poland
www.silesius.org.pl

Centre of Spirituality East-West of Michal Lacko, Košice, Slovakia
www.csvzml.org

Centre de recherche et d'action sociales (CERAS), Paris, France
www.ceras-projet.org

CIFR · Interdisciplinary Centre Faith and Reason, University of Namur, Belgium
www.unamur.be/esphin/poles-de-recherches/cifr

Conference of European SJ Provincials
www.jesuits-europe.info/cep/cep.html

European Centre of Communication and Culture (ECCC), Warsaw, Poland
www.eccc.pl

Faculty of Social Sciences Pontifical Gregorian University, Rome, Italy
www.unigre.it/Struttura_didattica/scienze_sociali/index.php

Heythrop Institute: Religion & Society (HIRS), University of London, UK
www.heythrop.ac.uk

Human Rights Institute, University of Deusto, Bilbao, Spain
www.idh.deusto.es

Institute for Social and Development Studies, Munich, Germany
www.hfph.mwn.de/igp

Jesuit Centre for Faith and Justice, Dublin, Ireland
www.jcfj.ie

Jesuit European Social Centre (JESC), Brussels, Belgium
www.jesc.eu

Jesuit Refugee Service Europe (JRS), Brussels, Belgium
www.jrseurope.org

'Pedro Arrupe' Institute for Political Formation, Palermo, Italy
www.istitutoarrupe.it

St. Thomas Institute, Moscow, Russia
www.sfoma.ru

University Centre Saint Ignatius Antwerp (UCSIA), Belgium
www.ucsia.org

University Institute of Migration Studies, Comillas Pontifical University, Madrid, Spain
www.upcomillas.es/centros/iem/cent_iem_pres.aspx

Bijlage 2 Academische gastsprekers 2013 en 2014

Deze lijst bevat de gastsprekers op en stuurgroepleden van activiteiten van UCSIA in 2013 en 2014, die een doctorale of vergelijkbare graad hebben en die in principe het ambt van professor uitoefenen aan een universiteit of een ermee verbonden onderzoeksinstituut, met inbegrip van de emeriti.

GASTSPREKER / DEELNEMER	INSTELLING
Elisabeth Alofs	Vrije Universiteit Brussel
Saskia Baas	Universiteit van Amsterdam
Joke Bauwens	Vrije Universiteit Brussel
Nicolas Benvegna	Medialab/Sciences-Po Paris
Itzhak Benyamini	University of Haifa
Klaus Boehnke	Jacobs Universität Bremen
Wilma Boevink	Trimbos-Instituut
Luk Bouckaert	KU Leuven
René Bouwen	KU Leuven
Luc Braeckmans	Universiteit Antwerpen
Peter Bursens	Universiteit Antwerpen
Miranda Campbell	Dawson College Montreal
Bea Cantillon	Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen
José Casanova	Georgetown University, USA
Stephen Castles	Sydney University
Ha-Joon Chang	University of Cambridge
André Cloots	KU Leuven en Universiteit Antwerpen
Noël Clycq	CeMIS, Universiteit Antwerpen
Arthur Cools	Universiteit Antwerpen
Gill Crozier	Roehampton University
Leen D'haenens	KU Leuven
Dirk De Bièvre	Universiteit Antwerpen
Joop de Jong	VU Amsterdam
Christ' l De Landtsheer	Universiteit Antwerpen
Dirk De Wachter	KU Leuven
Tom De Herdt	Universiteit Antwerpen
Philippe Delespaul	Universiteit Maastricht

GASTSPREKER / DEELNEMER	INSTELLING
Geert Demuijnck	Université Catholique de Lille
Jessie Dezutter	KU Leuven
Mandeep K. Dhami	Middlesex University, London
Alexander Dhoest	Universiteit Antwerpen
Geert Dom	Universiteit Antwerpen
Donal Dorr	University of Fermoy
Kate Doyle	National Security Archive, Washington
Christian Egenhofer	Europacollege
Mark Elchardus	Vrije Universiteit Brussel
Nicole Ellison	University of Michigan
Guido Erreygers	Universiteit Antwerpen
Ola Erstad	Universiteit van Oslo
Roger Finke	Pennsylvania State University
Constance Flanagan	University of Wisconsin
René Foqué	Emeritus KU Leuven
Veerle Fraeters	Universiteit Antwerpen
Frank F. Furstenberg	University of Pennsylvania
Antoine Garapon	IHEJ, Parijs
Kenneth Gergen	Swarthmore College, USA
Inez Gormeys	Universiteit Maastricht
Gaël Giraud	CNRS, Centre d'Économie de la Sorbonne
Pierre-Noël Giraud	Les MinesParisTech
Gerrit Glas	VU Amsterdam
Axel Gosseries	Université Catholique de Louvain
Brad Gregory	University of Notre Dame, USA
Jacques Haers	KU Leuven
Mariann Hardy	Durham Business School

GASTSPREKER / DEELNEMER	INSTELLING
Elisabeth Harris	Liverpool Hope University
Robert Hefner	Boston University
Adrienne Héritier	European University Institute, Firenze
Richard Herrmann	Ohio State University
Renee Hobbs	University of Rhode Island
Paul Hodgkinson	University of Surrey
Marc Hooghe	KU Leuven
Jean-Charles Hourcade	CNRS, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales
Dick Houtman	KU Leuven en Yale University
Jean Hugé	IMDO, Universiteit Antwerpen
Rupa Huq	Kingston University
John Hutchinson	London School of Economics
Bert Ingelaere	Universiteit Antwerpen
Tom Jacobs	Katholieke Hogeschool Limburg
Dimokritos Kavadias	Vrije Universiteit Brussel
Koenraad Keignaert	Universiteit Antwerpen
Patrick Kenis	Antwerp Management School
Bert Klandermans	Vrije Universiteit Amsterdam
Bauke Koekkoek	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Frank Kortmann	Radboud Universiteit Nijmegen
Stijn Latré	Universiteit Antwerpen
Sylvain Lavelle	ICAM School for Engineering
Hervé Le Treut	CNRS, Laboratory of Dynamical Meteorology
Vivian Liska	Universiteit Antwerpen
Sonia Livingstone	London School of Economics
Dominiék Lootens	Philosophisch-Theologische Hochschule Vallendar
Ruth Lupton	London School of Economics
Michael Mach	Tel-Aviv University
Steven Malliet	Universiteit Antwerpen
Guido Marnef	Universiteit Antwerpen
Rudy Martens	Universiteit Antwerpen

GASTSPREKER / DEELNEMER	INSTELLING
Sandrine Mathy	CNRS, PACTE-EDDEN
Koenraad Matthys	KU Leuven
Marie McAndrew	Université de Montréal
Anne McMunn	University College London
Angela McRobbie	London University
Dominique Méda	Paris-Dauphine University/CEM
Wil Meeus	Universiteit Antwerpen
Johan Meeusen	Universiteit Antwerpen
Erik Meganck	KU Leuven
Yitzhak Melamed	Johns Hopkins University
Guido Meyer	Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule Aachen
Dimitri Mortelmans	Universiteit Antwerpen
Erik Myin	Universiteit Antwerpen
Emmanuel Nathan	KU Leuven
Chri Nebojsa Nakicenovic	TU Wien
Walter Nonneman	Universiteit Antwerpen
Frances Norwood	George Washington University
Jacob Olupona	Harvard Divinity School
Therese O'Toole	University of Bristol
Stephan Parmentier	KU Leuven
Jochen Peter	Universiteit van Amsterdam
Guido Pieters	KU Leuven
Edith Piqueray	CeMIS Universiteit Antwerpen
Koen Ponnet	Universiteit Antwerpen
Patricia Popelier	Universiteit Antwerpen
Ada Rapoport-Albert	University College London
Michael Reder	Institut für Gesellschaftspolitik München
Cécile Renouard	ESSEC Business School
Bert Roebben	Technische Universiteit van Dortmund
David Ruderman	University of Pennsylvania
Bart Rutten	Universiteit Maastricht

GASTSPREKER / DEELNEMER	INSTELLING
Stefan Rutten	Universiteit Antwerpen
Louise Ryan	Middlesex University
Bernard Sabbe	Universiteit Antwerpen
Tom Sauer	Universiteit Antwerpen
Tammy Schellens	Universiteit Gent
David Schiefer	Jacobs Universität Bremen
Juliane Schober	Arizona State University
Jacqueline Scott	Queens' College, Cambridge
Katia Segers	Vrije Universiteit Brussel
Wendy Sigle	London School of Economics
Jessy Siongers	Vrije Universiteit Brussel
Robert Skidelsky	University of Warwick, UK, en Cornell University, USA
Mike Slade	King's College London
Wim Smeets	Radboud Universiteit Nijmegen
An Sodermans	KU Leuven
Lawrence B. Solum	Georgetown University, USA
Kenneth Sörensen	Universiteit Antwerpen
Peter Stallybrass	University of Pennsylvania
Victor Stoichita	Université de Fribourg
Peter Suedfeld	University of British Columbia
Thijl Sunier	Vrije Universiteit Amsterdam
Peter Thijssen	Universiteit Antwerpen
Christiane Timmerman	CeMIS, Universiteit Antwerpen
Anya Topolski	KU Leuven
Laurent Toulemon	INED, Parijs
Sabine Trepte	Universität Hamburg
Gisela Trommsdorff	Universität Konstanz
Martin Valcke	Universiteit Gent
Gilbert Van Belle	KU Leuven
Hans Van Crombrugge	Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen
Matthijs Van Dijck	Reframing Studio

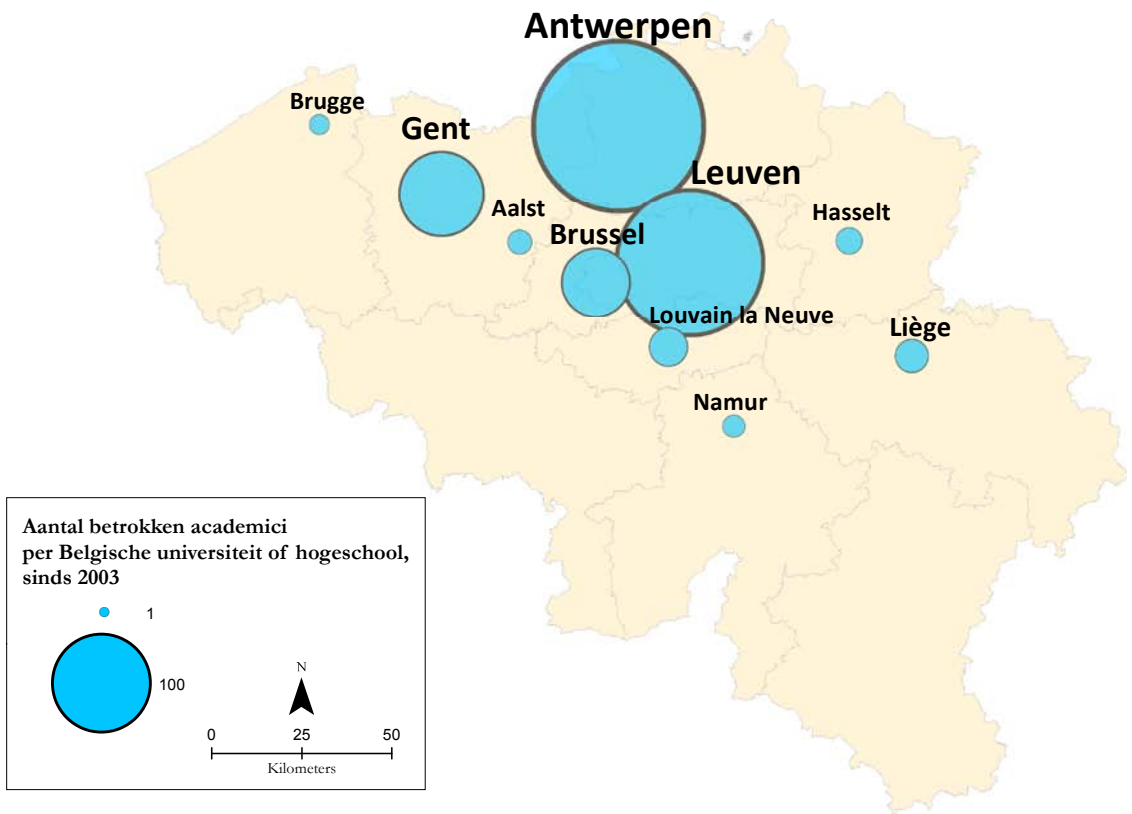
GASTSPREKER / DEELNEMER	INSTELLING
Walter Van Herck	Universiteit Antwerpen
Peter van Koppen	Vrije Universiteit Amsterdam
Jeroen Van Laer	Universiteit Antwerpen
Catherine van Zelst	Universiteit Maastricht
Greet Vanaerschot	Universiteit Antwerpen
Steven Vanden Broecke	Universiteit Gent
Anna Vandenhoeck	ACPT • KU Leuven
Miet Vanderhallen	Universiteit Antwerpen
Ellen Vanderhoven	Universiteit Gent
Dirk Vanheule	Universiteit Antwerpen
Josefine Vanhille	Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck
Gert Verschraegen	Universiteit Antwerpen
Johan Verstraeten	KU Leuven
Geert Vervaeke	KU Leuven
Bruno Villalba	AgroParisTech
Sander Voerman	Universiteit Eindhoven
Christoffel Waelkens	KU Leuven
Michel Walrave	Universiteit Antwerpen
Helmut Weiss	Society for Intercultural Pastoral Care and Counselling
Patricia Werhane	De Paul University, USA
Leonor Wiesbauer	Karel de Grote - Hogeschool
Bernd Witte	Heinrich-Heine University Dusseldorf
Arnold Yasin Mol	Universiteit Leiden
Israel Yuval	Hebrew University of Jerusalem
Warren Zeev Harvey	Hebrew University of Jerusalem

Bijlage 3   Academisch netwerk 2013–2014

UCSIA bouwde sedert zijn start in 2003 een fijnge woven academisch netwerk uit. De cijfers hieronder geven het aantal academici weer die vanaf 1 januari 2003 één of meerdere malen hebben deelgenomen aan activiteiten van UCSIA in de hoedanigheid van stuurgroep lid, gastspreker, auteur, lesgever, deelnemer aan de zomerschool of een internationale academische workshop. De geografische verdeling gebeurt volgens de vestiging van de universiteit of vergelijkbare instelling waarmee ze verbonden zijn.

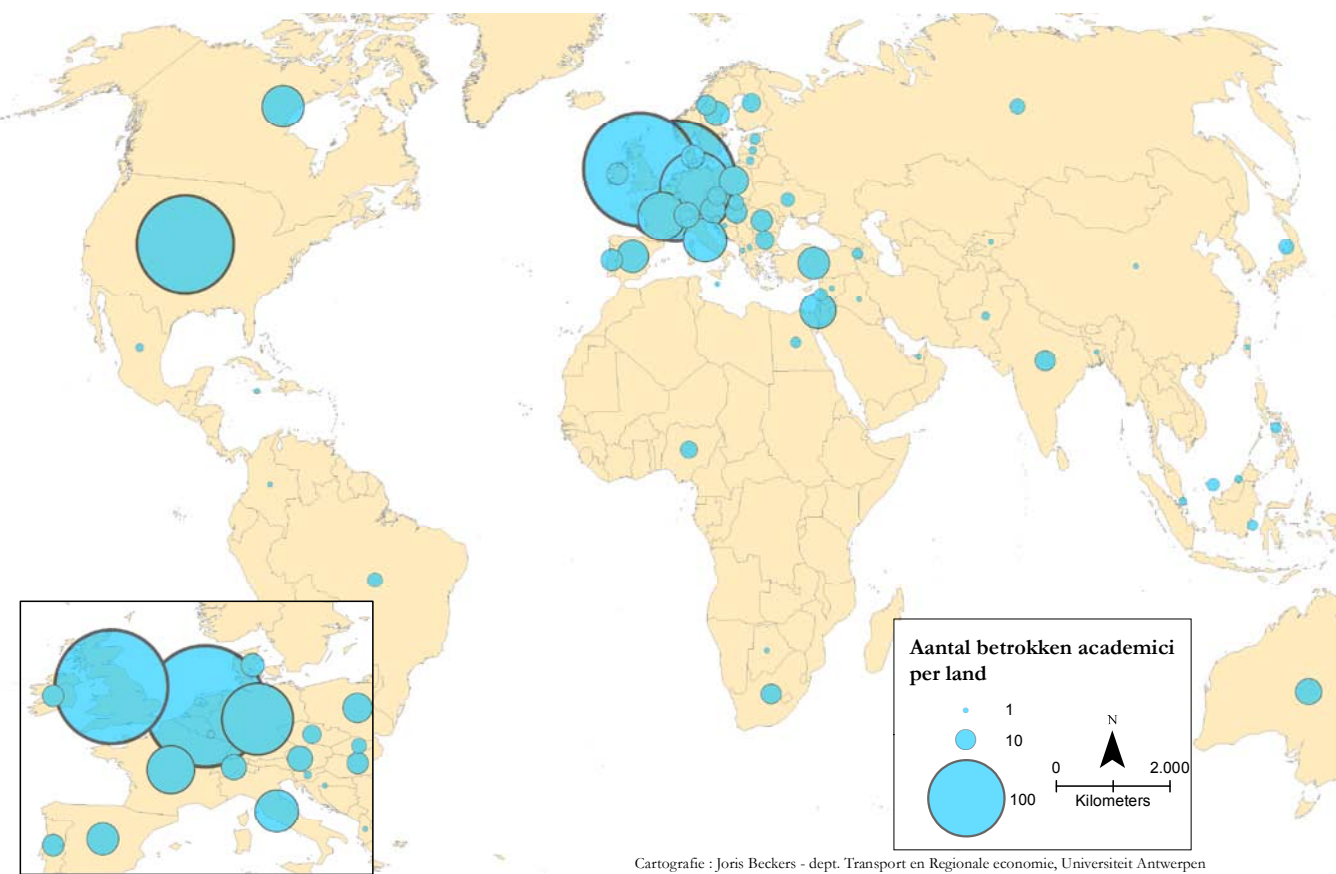
Academisch netwerk van UCSIA in België

Cartografie : Joris Beckers - dept. Transport en Regionale economie, Universiteit Antwerpen

Academisch netwerk van UCSIA buiten België

Cartografie : Joris Beckers - dept. Transport en Regionale economie, Universiteit Antwerpen

Academisch netwerk van UCSIA

België	693
Europese Unie zonder België	751
Andere Europese landen	36
Buiten Europa	333
Totaal	1813

